

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Ю.П. Скиданенко, аспірант

Сумський державний університет, м. Суми

Техногенні катастрофи, аварії, природні катаклізми, економічні кризи стали постійними супутниками життя суспільства. Небезпеки і загрози сьогодні носять більш комплексний взаємопов'язаний характер. Антропогенна діяльність веде до збільшення ризику техногенних і природних катастроф. Внаслідок чого відбувається посилення ролі захисту населення від надзвичайних ситуацій антропогенного й природного характеру.

Поняття безпеки за останні роки розширилося та набуло більш гуманістичного, націленого на людину характеру. В цьому відношенні безпека людини має два основних аспекти: захист від хронічних загроз, таких як голод, епідемії і репресії, та захист від раптових і згубних катаклізмів, що порушують план повсякденного життя.

Термін «безпека» використовується в різних науках. Проведений аналіз визначень безпеки, пропонує в сучасній літературі, дозволяє стверджувати, що в найзагальнішому сенсі - це «стан, при якому не загрожує небезпека та існує захист від небезпек». Поняття «безпека підприємства» має на меті ефективне використання ресурсів, що забезпечує стабільне функціонування підприємства в сьогоденні і стійкий розвиток у майбутньому.

Промислове підприємство є важливим об'єкт економічного життя регіону, на території якого воно розташоване, і держави в цілому. Національне багатство і в натуральній, і в грошовій формі створюється в реальному секторі економіки - виробництві товарів і послуг. Підприємство – це відкрита система, яка функціонує в нестабільному навколишньому середовищі.

У безпечному стійкому функціонуванні промислових підприємств зацікавлено і суспільство, і держава, і, в першу чергу, самі підприємства. Безпека промислового підприємства може по-різному трактуватися представниками державного апарату управління, громадськості і адміністрації підприємства.

Вагомим є те, що по-перше, генеральною метою промислового підприємства є отримання максимального прибутку в процесі виробництва і реалізації продукції, надання послуг, по-друге, підприємство прагне проводити тільки ті витрати, які дозволяють отримати дохід, або зменшити можливі витрати в майбутньому. Наприклад, витрати на дослідження ринку, витрати на рекламу, витрати на закупівлю нового устаткування і т.д. традиційно вважаються продуктивними, тобто здатними принести прибуток; а витрати на сплату штрафів, ліквідацію аварій і катастроф - непродуктивними, яких слід уникати. Тоді, якщо додатково припустити, що витрати на забезпечення безпеки є продуктивними, тобто вони створюють додатковий дохід в сьогоденні або майбутньому, то адміністрація промислового підприємства прагнути підвищити рівень безпеки.

Розробка і реалізація превентивних заходів дозволяє знизити частоту настання негативних подій і тяжкість наслідків і скоротити загальні витрати на забезпечення безпеки.

Прихильники даного підходу вважають, що фірма, що мінімізує витрати, повинна прагнути до того, щоб маржинальні витрати превентивних заходів були рівні маржинальним витратам ліквідації наслідків негативних подій, що відбулися (аварій, катастроф, нещасних випадків, збоїв в процесі виробництва і реалізації продукції підприємства і т.д.). Іншими словами, на розробку і реалізацію превентивних заходів слід направляти ресурси до тих пір, поки загальні витрати на забезпечення безпеки не виявляться мінімальними.

Превентивні заходи покликані підвищити рівень безпеки. Практика показує, що співвідношення витрат, проведених до моменту настання негативної події і різного роду втрат підприємства, і витрат на ліквідацію наслідків небезпеки і відновлення майна і ресурсів дорівнює 1/15. Очевидна необхідність проведення превентивних заходів, але якою повинна бути місткість цих заходів з матеріальної, трудової, фінансової точки зору оцінити складно. Проблема полягає в наступному: превентивні витрати відносяться до поточного періоду і легко піддаються оцінці; ліквідаційні витрати - це витрати майбутніх періодів, що носять ймовірний характер і залежні від частоти виникнення і реалізації негативних подій, а також масштабу збитків. Таким чином, ці два види витрат важко зіставити. Негативні події рідкісні і непередбачувані, тому побудувати криву ліквідаційних витрат підприємства на практиці досить складно. З упевненістю можна лише сказати, що зменшити до «0» число негативних подій неможливо. На рис. 1 приведені криві превентивних - А, ліквідаційних - В і загальних витрат - С.

Принцип оптимальних загальних витрат на забезпечення безпеки має ряд недоліків. По-перше, деякі витрати важко однозначно кваліфікувати як превентивні, або як ліквідаційні. Наприклад, витрати на розслідування і аналіз наслідків негативної події. З одного боку, момент здійснення витрат настає відразу після реалізації негативної події і процес розслідування і його фінансування включений в програму ліквідації наслідків. З іншого боку, мета розслідування полягає в зборі даних про причини і умови виникнення негативної події; накопиченні досвіду і недопущенні виникнення подібних подій в майбутньому. Таким чином, витрати на дослідження негативної події можна віднести як до превентивних, так і до ліквідаційних.

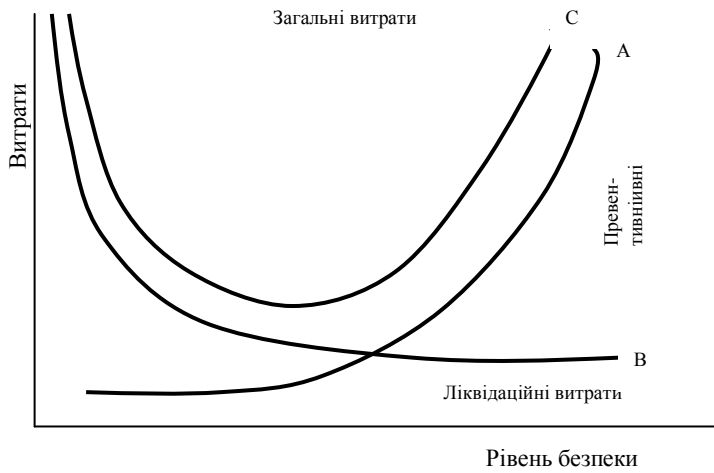

Рисунок 1 - Принцип мінімізації загальних витрат для забезпечення безпеки

По-друге, даний принцип не враховує вплив таких чинників підвищення безпеки підприємства як підвищення продуктивності на підприємстві, економію ресурсів, зниження відходів виробництва, підвищення якості продукції і ін., тобто чинників, які необхідно враховувати при розробці моделі забезпечення безпеки підприємства.

Необхідним є побудова динамічної моделі забезпечення комплексної безпеки підприємства, що дозволяє, залежно від зовнішніх і внутрішніх умов функціонування промислового підприємства, що змінюються, оцінювати вплив цільових превентивних витрат на прибуток підприємства. Модель повинна бути побудована для конкретної часової бази, враховувати обмеженість ресурсів конкретного підприємства і значну роль в управлінні безпекою підприємства людського чинника. Певний оптимізм в цьому напрямі обумовлений тим, що останніми роками в цивілізованих індустріальних країнах намічається перехід в культурі ризику від «реагування» до «попередження».